

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Ivstitia Et Ivre Libri Decem, Reuerendi P. F. Dominici
Soto, Segobiensis, Ord. Præd. Theologi præclariss.**

Soto, Domingo de

Venetiis, 1608

2 Ille qui accipit teneatur semper restituere, necne.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38878

ARTICVLVS II.

Vtrum ille qui accipit, tenetur semper restituere.

alienas in sumere, ac si suæ essent. Atque adeo non tenetur creditor recipere, sed aliter tenetur gratis dare. Si vero res esset, quæ non vtu consumitur, tunc cessante necessitate tenetur illam reddere, vt si quis equo alieno vteretur vt periculum mortis effugere, aut si indigeret lecto tempore infirmitatis. Per hoc responderetur ad argum.

De medico, & pharmaco copola.

de medico, deque pharmacopola. Porro namque si alter extreme indigeret sua opera vel sua medicina tenetur sub peccato mortali, licet circûstâtes tenerent nihilominus eodẽ legamine contribuere, si res esset adeo pretiosa. Tametsi in his medicinis subtrahendis non adeo sequens contingit culpa sicut in cibo, ac in alijs rebus, quia non ita esse solent necessaria, neque misericordis vinculum obligat, vt morti pauperis admodum pretiosa medicina occurratur, tantave medici solertia. Quod autem ex c. si quis, de furt adductum est, nihil sane ad rem pertinet, planum quippe est illic mentionem non fieri necessitatis extreme, vt bene ait glos. sed leuioris. Ait siquidem text. Si quis propter necessitatem occupaue rit, &c. peniteat hebdomadas tres, & liquidum est quod cum in extrema necessitate alienum occupare, nulla sit culpa, nulla imponere ut penitentia.

Dequin to arg.

SOLVTIO quinti argumenti in lōga nos hinc transmitteret disputationem de restitutione bonorum clericorum, quæ non rite expenduntur, sed in malos vsus dissipantur, nisi latissimus esset de hac nobis habendus sermo, lib. 9. & 10. a quo ideo impudentium super sedendum est. Quod autem ad rem præsentem attinet trifariâ prælati res ecclesiæ vsurpat. Vno quidem modo, si res illa non sibi deputata est, sed tunc res alteri pura capitulo. Et tunc qui res illas ab illo præfecto receperit, siue dono siue præcio, tenetur eas ratione rei acceptæ restituere vero domino. Si vero res ecclesiæ, quæ sub sua sunt administratione, vt si ex eplam ponamus fabrica, vel in alijs, alienauerit in consanguineos vel in alios, illis tenetur restituere, non episcopo, ne illas iterum dissipet, sed Ecclesiæ, vt in deposito sine vique ad futurum possessorem.

Tresan post pla tus res ecclesiæ occupa.

Sed si penes illas se retinet & veluti proprias possidet, satis est vt animam illum deponat.

Post circumstantiam cui sequitur quis de qua sunt duæ quæstiuiculae. Prior huius secundi articuli est, vtrum vniversim qui accepit, quisquis ille fuerit, teneatur restituere? Et arguitur a parte negatiua. Restitutio (quod identidem repetimus) est æqualitatis constitutio, quæ scilicet ab eo subtrahitur qui plus habet, & ei apponitur qui habet minus. Vtu autem non tenebitur eandem restituere. Secundo, Nullus tenetur suum proderere crimen, secundum illud Chrysolomus. Non tibi dico vt te prodas, contingit autem quandoque vt debitor citra suam infamiam restitutionem facere nequeat, ergo tunc iugo restitutionis liberatur. Tertio, Vna res yna simplici restitutione contenta est, contingit autem nonnunquam, vt quam multi furati sunt, vnus in integrum restituat, ergo alij tunc ad nullam amplius restitutionem tenentur atque adeo non omnia qui rem suscipiunt ad restitutionem obligantur. In contrarium autem est quod ille qui peccat, satisfacere pro culpa tenetur, culpa autem vt ait Augustinus, non dimittitur nisi restituatur ablatum, ergo eidem incumbit restitutionem facere.

Distin.

Prima conclu.

Quæstio hæc in materia restitutionis egregium obtinet locum. Ad quam ideo distinctione præmissa quatuor conclusionibus responderetur. In eo namque qui rem occupat alienam, duo est considerare, scilicet & actionem quæ eam accepit, & rem ipsam. Est ergo prima conclusio. Quicumque penes se rem habet alienam, ratione rei ipsius, quæ accepta est, tenetur eam vero domino restituere. Probat. Quicumque enim habet vltra id quod suum est debet illi reddere cuius est, hoc enim ratio iustitiæ commutatiue exigit, quippe cuius officium est æqualitatem inter eum constituere, qui minus habet.

Accep-
tio tri-
plex.
Secūda
conclu.

habet, & cum qui plus. At vero acceptio ipsa triplex esse consuevit. Quandoque namque est iniuriosa nempe quæ invito domino, sit qualis est furtum & rapina. de quo membro statuitur secunda conclusio. **Qui** cunque rem per iniuriam accepit, tenetur eandem ratione acceptionis restituere, etiam si illam iam apud se non habeat, sed forte sibi furto sublata sit. Probat. Quicumque alteri iniuriam intulit, tenetur eandem refarcire, etiam si nulla sibi fuerit inde lucri accessio facta, eo scilicet quod alteri vel famam vel honorem abstulit, ergo eadem ratione qui rem in iuste etripuit, quando quidem in te illa damnum dedit, restituere iure cogitur. Secundo modo. Actio illa circa donationem accipiendi iusta esse potuit, atque in vsum & commodum ipsius qui accepit, vt cum quis rem suscepit mutuam, vel credito emptā. de quo subiicitur conclusio tertia superiori si milis. **Quicumque** hoc modo rem accepit, tenetur eam vel pretium restituere, non solum ratione rei acceptæ si apud se perseueret, verum & ratione acceptionis, etiam si illam qualitercunque amiserit. Conclusio est clara, nam qui alienam rem iuste extra donationem in vsum suum accepit, nō solum propter beneficium acceptum, sed de iustitia obligatur illum indemnem seruare. Tertio modo. Acceptio etiam iusta esse potest ex voluntate domini, quæ tamē nō vergit in utilitatem recipientis, sed in rem ipsius qui dedit. De quo adhibetur quarta eademque bimembris conclusio. **Nemo** qui ceu depositarius rem alienam seruat, tenetur ratione acceptionis illam restituere, sed ratione rei quam habet acceptam.

Quarta
conclu.

Quare si extra suam culpā illam perdidit nulli restat restitutioni subditus, secus autē si magna sua culpa illa amiserit. Probat. prior pars contrario modo quam tertia, **Qui** illo modo rem accipit, nisi pretio custodiæ suscipiat, vel aliter se seruare constrinxerit, non sit eiusdem rei custos ratione iustitiæ, sed ex gratia & benevolentia, & ideo si absque sua culpa res perdat, nō ipsi sed domino perijt. Secunda vero partis probatio est. **Quod** iure nature (vt regula habet iuris) qui causam damni dat dānum dedisse videtur. Quare si tua grauis culpa in causa fuit vt res periret, reus inde sit dāni repensandus. Vt autē conclusiones istæ suo ordine examinentur, ex duabus priori-

bus regula cum primis colligenda hæc est. **Omnis** restōnis obligatio ex altero duorum capitum, enascitur, videlicet aut rōne acceptionis, et si rem non habeas, & rōne rei acceptæ quā habes, licet illam non acceperis. Quare si accepisti & habes, vtroque es fūculo colligatus. Nōmine autē acceptionis quæcunque actio intelligenda venit per quam damnum dedisti, aut iniuriam irrogasti, etiā si nihil faceris lucraus, vt si incendisti alienas aedes, aut contumelias es. **Quo** sit rursus, vt quocunque res in tuam potestatem venerit, iuste aut iniuste pretio aut gratis, cum primum rescieris, esse alienam, teneris dño reddere non solum charitatis iure, sed etiam iustitiæ. Vt si ab illegitimo possessore, vt a latrone, vel furto, vel dono, vel mutuo, vel in depositū acceperis, vel pretio emeris, reperto domino tene is illi conferre, nisi ius tibi forte fauerit præscriptionis. Probat. cōclō. Duobus tantum medijs, q. s. diximus rem legitime possideri, scilicet domini voluntate, aut legis permisso. quocunque autē ab illegitimo possessore rem susceperis neutra istarum carū interfuit, quia neque verus dominus annuit, ne cōcessit, nullatenus ergo dominium nactus es, atque adeo reddere dño cogaris. **Quod** si non feceris, cum sine tuo magno detrimento vt supra diximus, id exequi possis, sed illegitimo reddideris possessori, restitutioni manes obnoxius, quandoquidem de iustitia tenebaris. **Crediderim** tamen in hisce restōnibus accidere posse ignorantiam iuris, quæ si excuset à culpa, excusabit subinde à restitutione. **Haud** n. tenetur plebeius quisque has iuris subtilitates scire. Et ideo qui n. qui à latrone receperit ignorans, & bona fidei eundem reddiderit, non est in conscientia restituere cogendus. **Exceptim** præterea ius præscriptionis, quoniam postquam emptionis tui vel aut donationis, qui legitimus est, rem bona fide, iusto legis tēpore possedisti, licet tibi postea innotuerit esse alienam, immunitus es à restōne. **Secus**, si furto eam sustuleris, quia sp. caruisti titulo, ideoque nunquam præscripsisti. **Ratio** hinc tñ dubitandi exurgit, quidnā hic rei nō sit intelligendū vtrū res ipsa precise, an vero sit fructus. **Et loquamur**, exempli gratia, de illo qui non ratione acceptionis, sed solum ratione rei acceptæ tenetur. **Emi** fundū a latrone qui mihi fructus tulit, vtrum teneat etiam fructus

fructus restituere? Ad hoc responderetur per regulam iure solennem, ac celeberrimam. Quicumque solum ratione rei acceptæ restitutioni subijcti, tenentur rem, seu id quod illius habet, & quicquid quo per ipsam factus est ditor, restituere, non tamen illud quod bona fide consumpsit per quod non est factus locupletior. Regula est iuris. ff. de penit. h. red. l. Item veniunt. § prater hæc. qua regula ait gloss. nullam esse veriore. Et l. sed & si. l. eodem titulo. Exempli gratia, teneris restituere fructus aui alieni, non solum quos habes, sed quos illi consumpsisti visibus, in quibus nisi illos haberes fructus, alios insumpsisses, deductis tamen expensis, & laboribus. Sitamen illos ideo consumpsisti, quod v.g. amplius fundus tibi donatus est, cuius donatione ductus statum mutasti, & splendidius vixisti, tunc sane non teneris, nisi eo quod alias consumpturus eras. Pari modo si vestem sericam a latrone emisti qua ratione illam vsu amiseris, cum alias non indueris serico, non teneris, nisi ratione vestis, quam indui solebas. Similiter si donato tibi a latrone equo vsus es non in necessarijs casibus ad quos equum, vel emisses, vel conduxisses, nihil pro vsu teneris restituere, quia non est factus locupletior. Secus autem si eius operas locasti, quibus factus es ditor, tunc enim deductis sumptibus in reliquum teneris. Pari modo si furtiuas cæsas inuitatus a latrone bona fide insumpsisti, in nihilum postea teneris, nisi domi eras aliquid insumpturus. Ex quo fit, quod si rem illam, quam ab illegitimo possessore bona fide accepisti, citra magnam culpam tuam amisisti, nulli manes restitutioni subditus. Vice versa, si rem furtiuam quam dono receperas, pretio vendideris, teneris postea idem pretium restituere, ut pote per quod factus es ditor. Intellige autem si factus es locupletior ex re ipsa: nam si ex tua industria id tibi accreuerit, ad illud restituendum non perstringeris? Vt si pecunia aliena negotiando tuam auxisti substantiam, de solo capitali teneris. Per hæc ergo de cæteris conijcto. De illo autem, qui per iniuriam rem alienam retinet, alia est ratio, tenetur quidem de damno emergente, & de lucro cessante, ut sub titulis de furto, & de vsur. iterum videbitur, atque de omnibus fructibus quomodo cumque illos con-

sumpsit. Non autem de illo lucro quod per suam industriam per furtiuam pecuniam acquisierit, ut locis citatis locupletius monstrabitur. Contra hanc autem definitionem est argumēt. illum qui rem a latrone bona fide emit, non teneri gratis reddere vero domino. Dicitur enim est articulo præcedenti, ratione rei acceptæ neminem ad restitutionem cum magno suo detrimento obligari, nemo ergo tenetur sine sua culpa si. cundum conscientiam dispendium pari pretij, quod expendit. Si furto inquam, vel mutuo, vel dono accepit, bene quidem, de emptore autem alia esse videtur ratio. Ob hoc fortè non decribitur licet, tunc emptori rem latroni reddere, ut pretium recuperet, nihilominus id falsum est. Licet quidem ei est, si fieri potest, latronem conuenire, & capere a quo pretium extorqueat, tamen periculo rem exponere, ut in manus domini non veniat, non est licitum. Res enim ipsa in cuiuscumque potestate sit rem eum facit reddedi legitimo domino. Quod si nõ faciat, ad restitutionem obligatur, ut supra dictum est. Et confirmatur hæc veritas Nam si latro disparuisset, ut comparere non posset tunc qui rem emit, debitor esset domino eique in foro iudiciali compelleretur rem cum iactura pretij exhibere, quod ut supra diximus signum est teneri illum de iustitia, ob id autem quod reperiri latro possit, idem dominus nullum ius amisit, ergo etiã tunc tenetur domino. Et confirmatur. Nam si in foro iudiciali compertum esset illum emptorem, postquam certo sciuisset rem esse alterius domini tradidisse latroni, conuinceretur domino soluere. Quocirca, quando diximus non teneri possessorem rei aliena, ratione solè rei acceptæ restituere cum suo detrimento, intelligitur de illo detrimento, quod ab alio timet, videlicet quo impeditur ipsa restituendi actio, nõ autem de iactura, quã ipse fecit emendo. Quicunque. n. sibi videat, dum emit sciens illo periculo emere, ut si res aliena sit, pretium amittat. Quid autem iuris si ille qui a latrone rem mercatus est alteri bona fide vendidit, utrum scies postea esse alienam, contractum teneatur rescindere, reddereque pretium suo emptori, & re domino? Apparet. n. nõ teneri quando quidem neque tenetur ratione acceptatione quippe cum neque ipse rem accepit, nec fraude vendidit, neque ratione rei acceptæ,

Arg. cõtra.

Dub de vidente bona fide rem a latrone emptam.

TO
re
ibus
III
13

siquidem neque eam habet, neque per eam factus est ditior. Supponamus enim tantum vendidisse quanti fuerat mercatus. Nam si plurius vendidit, haud dubium quin illum pretij excessum teneatur domino reddere, eo quod pars illa rei penes se est. Argum. sane est, quod posset multos decipere. Nam si res illa, ut supra diximus, primo emptori citra suam culpam fuisset furto sublata, vel bona fide consumpta. taliter ut non esset factus ditior, in nihilum teneretur. Cum ergo bona fide vendidit, idem apparet iudicium. Nihilominus respondetur, quod etsi domino eiusdem rei non maneat obligatus, ut argum. conuincere videtur, tamen tenetur emptorem suum indemnem seruare. Et ideo cum sciat nullum in eum transtulisse dominium, sed iure restituendi periclitari, iure cogitur suum ei restituere pretium. Perinde ac si à latrone vitrum pro pretiosa gemina magno emisisset, eodemque pretio bona fide rursus venderet, sciens namque tum postea rei falsitatem, teneretur contractum rescindere ex quo sequitur, quod si emptor ille secundus non comparat, neque vllus sit metus, quod sit ab illo exigenda res illa, tunc ille qui bona fide illi vendiderat, licet tunc sciat fuisse alienam, ad nullam restitutionem tenetur, quoniam a domino rei liber est, postquam nec rem habet, nec factus est per eam ditior, & alteri nullum dedit damnum. Horum instar censendum de illo est, qui bello iniusto res depraedatus est, bona tamen fide, quia putabat esse iustum. Tunc enim sciens postea non fuisse iustum, tenetur illa restituere, quibus factus est ditior, non autem edes, quas incendit, aut animalia quae occidit. De negotiatoribus autem, qui crebros fecerunt contractus, quos legitimos esse censebant, postea vero intelligunt fuisse usurarios, virum satis eis sit illa praecisam pecuniam restituere, quae per usuram lucrati sunt, an vero et illam, quae rursus negotiatione eiusdem pecuniae acquisuerunt, sunt qui dubitant. Apparet in eis pecuniam usurariam cum lucris esse restituendam, illo adducti simili, quod res aliena cum fructibus est restituenda. Sed absque dubio satis est, si usurariam pecuniam restituant. Nam cum pecunia de se non sit fructifera, sed per negotiantis industriam nulla a rebus adduci potest similitudo, quae per se fructificans. De hoc autem rursus lib. 6.

Atque haecenus de primis duabus conclusionibus. In tertia vero exiguum latet dubium. Designabatur enim secunda acceptationum species, quando quis iuste quidpiam recipit in suum proprium commodatum, & vium, & mutuuum, & assertum est tunc ratione acceptationis etiam si res citra culpam perdat, necessariam esse restitutionem. Apparet tamen contrarium esse cap. vnicuique, de commodat. ubi habetur, quod qui sine sua culpa commodatum perdidit, ad nihilum tenetur. Res tamen est facilissima. Commodatum quippe, & mutuuum differunt, si ad nomina spectes, quod illud restituendum est in propria specie, ut si equum, vel vas commodato receperis, quae visu non consumuntur, mutuuum autem non est necesse in eadem specie restituere, ut si pecuniam, aut vinum, aut grana mutuo receperis, quae visu consumuntur, satis est reddere pretium. Reale tamen discrimen est, quod rei commodatae non transfertur dominium, sicut rei mutuae. Et per hoc detegitur spiritus legis. Rem namque tibi commodatam non debes ratione acceptationis, quandoquidem non es eius constitutus dominus ob id quod sine culpa tua perit, non tibi, sed domino perit, sicut si penes ipsum deperisset. At vero commodationis iure tenens, etiam de leui culpa, ut textus ait, non quidem in totum, sed in partem pro ratione culpae. Et quod de accommodato dicimus, de locato quoque intelligitur. Nam si mihi, vel domum, vel equum locasti, quae inquam in comitatu vtriusque utilitatem cesserit, si tamen res sine mea culpa perditur, nihil debeo. Illi enim se periculo locator subijcit, teneor tamen de leui culpa, in partem, & de graui, in totum. Quando vero res tibi mutuatur, quia dominus eius constitueris, ratione acceptationis efficiaris restituendi debitor. Quare licet citra tuam culpam pereat, tibi qui dominus es, perijit onereque adeo restitutionis non exoneraris. Atque hinc commode transitus fit ad quartam conclusionem de deposito, nempe quod depositarius non tenetur rem restituere, si citra magnam suam culpam illam amiserit. Itaque leges habent, & de deposito. Itaque inter accommodatum & depositum differentia est, quod commodatarius tenetur de leui culpa, eo quod in suum commodatum rem perierat, atque adeo de iustitia tenebatur eam custodire. Depositarius vero non nisi de magna, quia non in sua utilitatem

Solutio
dubij.

De praedat
belli
iniusti.

De usurariis
negotiatoribus
qui crebros
contractus
fecerunt

statem illam custodiebat, & ideo solum
 charitatis beneficio tenebatur eam serua-
 re. Intelligentus ergo est depositarius,
 ut supra diximus, qui mere est deposita-
 rius, hoc est, qui non pretio se obligavit
 custodire, nam huiusmodi custos etiam
 sicitra suam culpam rem perdat, de iusti-
 tia tenetur, sicuti qui contractu assicura-
 tionis, periculum mercium subit. Quod
 autem magna culpa eum obliget, ratio est
 quod causam damni dat, & ideo Iuriscon-
 sulti appellant eam latam culpam, & aiunt
 talem tenere de dolo. Dubium autem est,
 quanam culpa dicatur leuis, quæ vero gra-
 vis. Et quidem primo aspectu videtur cul-
 pa leuis illa, censei, quæ apud Deum ve-
 nialis est, atque illa grauis quæ apud ipsum
 est leuis. At vero non est isto Theolo-
 go more differentia hæc pensanda, sed
 iuri dico, secundum humanum arbitra-
 mentum. Crediderim namque in foro cõ-
 scientiæ leuem culpam coromodarij nõ
 obligare eum ad restitutionem, nisi sit mor-
 talis apud Deum, nam à venialibus vix ho-
 mo liberari potest, quare propter illas nõ
 est homo tanta pena plectendus aut mul-
 tatus, sed sicut arbitratu humano &
 iuri dico leuis, respectu alterius, qui in de-
 positario cumulatori requiritur, ut con-
 demnetur. Hæc autem omnia existiman-
 da sunt secundum iudiciale forum, cuius
 sententiæ in conscientia standum est.

Ad primum igitur argumentum respõ-
 sum est, quod qui tenetur ratione acceptio-
 nis, non solum æqualitatem tenetur face-
 re quia plus ipse habet, sed quia aliter ha-
 bet minus. Quocirca etsi quomodo cun-
 que rem amiserit, debitor nihilominus ma-
 net. Secundum argumentum exquirebat,
 quomodo sit facienda ab eo restitutio, qui
 secreto delicto rem usurpauit alienam, nõ
 ille non se tenetur prodere. Ad quod D.
 Thom. nil amplius respondit, quam quod
 tunc id per confessarium secreto peragi de-
 bet. Si autem illo fieri non potest secre-
 to modo, quid tunc faciendum superfit,
 nil respondet. Caietanus autem arbitra-
 tur nunquam eum periculo fame necessa-
 riam esse restitutionem. Haud autem suã
 vniuersalem regulam superio quaestione
 plane ac plene arbitror esse confuturam,
 immo vero prudenti discretionem videndum
 est, vtrum pretium fame cum iniuriã & dam-
 no quod datum est, conferas, ac perinde

iudices aliqua sit facienda fame iactura,
 ut restitutio fiat, tum præcipue, quando
 res pendet, & (quod aiunt) in seculi est,
 ut possit recuperare. Dubium autem in-
 ter Doctores vulgarissimum est de adul-
 tera quæ non hum filium marito supposuit,
 vtrum si prodere teneatur, ne legitimos
 hæreditate defraudet? Multa enim tam
 Theologi doctores in 4. dist. 15. quam iur-
 is interpretes eademque varia de re ista
 commentantur. Extat enim casus in capem-
 officij, de peniten & remisso. Et quidem
 vt à certioribus rem aucupemur, operepre-
 tium est distinguere. Aut enim mulier il-
 la, vel dorem vel bona alia habet propria,
 eademque libera quibus damnum compẽ-
 sare possit vero hæredi, & tunc communis
 confessio est, quod nequaquam se infama-
 re tenetur, sed satis est alia via restitutionẽ
 facere. Si vero non habet vnde restituar,
 tunc subdistingendum. Aut enim credit
 se reuelando profuturã, aut secus, si enim
 nil ipsam prodesse speratur, certissimum
 est, nullatenus teneri, quoniam opus va-
 num, neque opus est charitatis neque ius-
 titiæ, quare temeraria esset tunc illa infamatio,
 quia frustranea, sed reputanda illa
 tunc mulier est, ac debitor, qui non est solu-
 uendo. Aut nihilominus Scotus eadem di-
 stinc. q. 2. q. 2. debet tunc quantum potest fa-
 cere, vt hæreditas spurio filio nõ obueniat,
 vt puta cõsulendo ei religionis ingressũ.
 At vero de iustitia non est cur ad hoc te-
 neatur. Si vero putat se profuturam, quia
 nothus filius ei fidem perhibens hæredita-
 tem recusabit, vel forte probare taliter po-
 terit vt in iudicio faciat fidem, tunc si id po-
 test sine aliquo detrimento aut vitæ aut fa-
 mæ, constantissimum est teneri, si autem
 non potest sine periculo fame & honoris
 Scotus tunc huc inclinatur, quod non tene-
 tur, & Caiet. in sua perseverans regula, id
 certo asseuerat. Adrian. vero 1. q. de resti-
 tutione censet, nempe ipsam teneri
 cum detrimento fame. Attamen iudicio
 meo (si vilius est ponderis) per prudentiam
 libranda est tunc adulteræ fama cum iac-
 tura, quam vetus hæres facit. Si enim præ-
 tiosior est multo fama mulieris, alias nobi-
 lis & honesta, quam hæreditas, quæ forte
 tenuis est, consulendum illi est, vt taceat.
 Si autem hæreditas contra maioris estimat-
 ur, nempe si est illustis maioratus, & illa
 non est tanu nominis, deregere se tenetur
 saltem

Dubiũ de adul- teta.

Distin- ctio.

Scotus.

Scotus. Caiet. Adrian.

Scotus au- ctoris.

TO
re
i
III
13

saltem sub mortis articulo, ut periculum homicidij non subeat. Ceteris tamen paribus, melior est conditio legitimi heredis. Hoc tamen contra quam Adrian. cen'et, arbitror. Aut enim ille nunquam esse despondendum quin adultera rem detegendo prodesse possit, & ideo plurimum in hanc partem inclinandum esse, ut se prodat. Ego vero contrarium pro meo tenui capto crediderim, videlicet, nunquam eiusmodi detectionem quidquam prodesse, nisi tunc quando evidens est tempore conceptionis ab fuisse maritum, aut quando probari alia via possit tunc non fuisse ab illo cognitam, ut habetur l. filium ff. de his qui sunt sui vel all. iur. Nam spurium nullam tenetur matri, quamlibet iuranti adhibere fidem, sed in iudicio existimandus est legitimus, ut eadem iubetur lege. Neque suam alleganti tarpitudinem v'la debetur fides, ob idque vix offerri potest necessitas, ut ipsa se teneatur infamare. Nam in casu praedicto evidenti, non opus est sua confessione & in alijs nihil prodest. Tametsi & hoc non est in praesentia silentio praetereundum, quod tam vehemens esse possit matris persuasio, ut adulterinus filius credere intus mente conuincatur, & tunc licet in foro exteriori sibi adiudicetur hereditas, crediderim nihilominus secundum conscientiam teneri a se illam abdicare, nam tunc sententia fundatur in falsa praesumptione. Neque in contrarium virget argumentum, quod si quis mihi legasset centum, credens me esse suum filium, sua tamen leuitate deceptus, vel ab alio citra meam culpam, ego possum iure optimo illa possidere. Vnde a simili videtur colligi, quod licet relatione matris ego sciam me spurium, si pater mihi sua bona reliquit, possum possidere. Haud inquam argumentum solide urget, neque adducit simile, quoniam in illo allato casu ego non fui per iniuriam causa illius ignorantie, in nostro autem praesenti, pater non sua me sponte heredem instituit, sed lege coactus, nimirum putans me esse legitimum. Et ideo quod legis vigore agit, nil mihi suffragatur, scienti non esse legitimum. Grauius autem existit dubium, an teneatur eadem adultera etiam cum periculo mortis se prodere. Ad hoc Innocent. Hostien. & Panormitan. super dicto capit. officij, incunctanter negant illam teneat

Nota.

Quādo adulterinus tenetur a se hereditatem abdicare.

adultera, nam reuelando, periculum animarum

excitatur, puta mariti, qui de eius herede metabitur. Atqui secundum communem legem rationisque ordinem ita indubie ceterum est. Nam, ut supra diximus, vix a non est pro restitutione temporalium bonorum mortuo offerenda. Nihilominus egregium extraque ordinarius casus contingere potest, ut aliud forsitan consulendum esset. Et nimirum si regnum aliquod aut praefatissima domus silente adultera ad alienos deberet transire, vix posset aut deberet eisdem adulterae conscientia pacari, si res esset certa, quod esset omnino suo testimonio profutura, nisi se etiam cum periculo vitae proderet, dummodo prius nullus non lapsus esset motus, ut tale periculum caueretur, nam peccatum mariti ipsa non tenetur citra tanta iniuria veri heredis evitare. Capitulum ergo officij citatum ad haec applaudit, quae dicta sunt. Delatum quippe illic est ad Pontificem, mulierem quandam sterilem, veritam ne mariti hereditas ad alienos transmigraret, sese grauidam finxisse, alienumque pro legitimo supposituisse marito filium. Consultus est go innoc. an deberet abolitionis beneficio gaudere atque nequam fraudem detegeret, affirmando respondet scilicet absolendam. Et subditur exemplum de adultera, cuius quia similiter est agendum. Cognitum enim in Pontifex, aut quod nihil esset reuelando profutura, aut quod ibi forte periculum mortis immineret, aut quod non erat egregius casus in quo deberet se pro hereditate infamare, eo praeteritum quod cum maritus legitima careret prole, non offerebatur tantum periculum, si effectus filius succederet. Iubetur nihilominus, ut competens illi satisfactio per confessionem iniungatur. Sed molestior atque vtriusque virgentior fuit mihi semper impraesentiarum dubitandi ratio de adultero, nempe de illo, qui ex aliena vxore prolem instituit, vtrum teneatur tum eius marito castruere, quae in alendo educandoque supposito filio expendit, tum etiam legitimo heredi eam, qua defraudatur, hereditatem. Pugnat enim a parte affirmatiua hereditas, quod ipse causam aliquam illius dedit a parte vero negatiua quod ipse non supposuit filium marito. Faciamus enim cum nunquam mulieri suasisse, ut marito de re illa deciperet, dicens esse suum. Ad hoc igitur pro capto nostro responde-

mus, adulterum huiusmodi non tanto re-
stitutionis vinculo illigari, quanto adu-
teram, de qua falsi sumus, præsertim si ipsa
sua sponte in adulterium consensit. At quo-
rem à prima linea exordiamur, si soluta
mulier cum duobus cõuerfetur, neuter eor-
um tenetur credere ex se habuisse in vte-
ro. Imò licet Petrus suū esse credat, & Paul-
us eū suscipiat, & nutriet, & dicit, non tene-
tur Petrus rē derogere, quicquid alter, vel
sua leuitate, vel mulieris impostura deceptus
est, neq; ipse eū decepti. Pari ergo ferē
iure se potest aduiter defendere, ne credere
adducatur suū esse filiū. Haud. n. scit an aliū
secū illa admiserit, que. n. unū recipit, absq;
iniuria credi potest alium pariter admittē-
re. Quocirca, vt lege, Licius. scriptum est, ff.
de condit. & demonstr. nemo cuius patris
filius sit, satis probare potest. Hæc ergo
prior est ratio cur aduiter non visque adeo
restituere teneatur, sicut adultera. Postē-
rior vero est, quam proxime faciebamus:
nam etiā si de facie, vel alia via ei constite-
ri prolem esse suam, tamē ipsa non suppo-
nit marito. Enimvero etiā fuerit causa
remota, quia adulterium commisit, ipsa
tamē sibi vidisset, postquam sua sponte fuit
adultera, quid sibi esset de suscepto filio di-
sponendum. Quocirca si domi nutrit, sibi
imputetur. Re vera non planè video cur
aduiter ad aliquam de iniuria teneatur re-
stitutionē. Nihilominus adiecerim, qd dum
certissimum est, filium genuisse, potens que
est aliquam facere, aut marito, aut hæredi
compensationem, aut filium citra pericu-
lum, atq; scādam nutrire, tenetur id ob
honestatem, ac decentiam facere. In tertio
argumento postulatur regula modi resti-
tuendi, dum plures in idem furtum conue-
niant. Denim Thom. solū respōdet, qd vno
restituente ceteri non tenentur dominio, sed
illi pro rata qui restituit. Indiget hoc ta-
men ampliori. explicatio: que responsio,
quippe quod nō simplex, sed multiplex est.
Attamē quia articulo proximo eadē regref-
sura est materia, illic exactius decidetur.

ARTICVLVS III.

Utum illi etiam qui nihil acceperunt,
restituere teneantur.

DE circumstantia, quis, non solum exa-
minare oportet vtrum quicquid ac-

cepit, restitutionis lege teneatur, verum
etiam, virum & ille quoque qui non acce-
pit? Arguitur enim a parte negatiua. Re-
stitutio, quædam pœnæ species esse vide-
tur, pœnæ autem nemo subditur nisi ratio-
ne culpæ, ergo qui nihil accepit, nihil de-
bet. Secundo. Lex restitutionis non exigi-
t, vt plus refundatur, quam fuerit sublatum,
si autem qui nihil accepit, nihilominus re-
neretur, vsu venire posset, vt auctior, quam
fas esset, fieret restitutio, tum quod sæpe
plures eum qui accepit, vel consilio, vel fa-
uore iuuant, a quibus ideo pluries deberet
fieri restitutio, tum etiam quod nonnun-
quam dare id damnnum conueniunt, quod
re tamen dare non possunt. Quare si tunc
necessaria esset restitutio, conferretur alte-
ri, quod non fuerat ei sublatum. Tertio. Si
ille, qui non accepit propterea qd aliquam
dedit causam restitutioni esset obnoxius,
pari modo, & qui iniuriôsæ acceptioni non
obstat, dum potest restituere cogere ut.
Hoc autem falsum est, qui nemo propter
seruandam rem alienam tenetur se pericu-
lo obijcere, & tamen sæpè se obijceret, si in-
latrones proclamaret, aut illis se contra op-
poneret. In contrarium tamen est istud.
Rom. i. Digni sunt morte, non solum qui
faciunt, sed et qui consentiunt facientibus.
Enimvero si consentientes digni sunt pœ-
næ, pariter & alij quomodolibet iuuantes.

Ad quæstionem quatuor conclusioni-
bus respondetur. Prima sit generale cæte-
rarum fundamentum. Quicunque causa
est iniustæ acceptionis, ad restitutionem te-
netur ratione eiusdem acceptionis, licet
nullatenus fuerit acceptæ rei particeps.
Conclusio iam supra probata est, vbi osten-
dimus ex duplici radice oriiri obligatio-
nem restituendi, scilicet ratione acceptionis,
& ratione rei acceptæ, qui autem caus-
sa est acceptionis, sit eiusdem reus. Secun-
da conclusio. Nouem modis accidere po-
test, vt quis sit acceptionis causa, qui hoc
veru explicari solent.

In iusto consilium, confansus, palpo, recursus,
Participans, mutus, non obitans, non ma-
nifestans.

Numerus quippe iste hisce distinctioni-
bus colligitur. Bisariam potest esse quis
caussa, vt alter quid agat, vel accipiat, vide-
licet directè, & indirectè. Et quidem dire-
ctè tripliciter, videlicet ex parte acceptionis,
mouēdo, scilicet ad ipsam vno quatuor
modo-

1. concl.

2. concl.

Distin-
ctio.